

Toplum ve Sosyal Hizmet

ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Araştırma Makalesi / Research Article

Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Farklılıklara Saygı Düzeyleri ile Toplumsal Cinsiyet Algıları Arasındaki İlişki*

Relationship Between Social Work Students' Levels of Respect for Diversity and Gender Perceptions

Koray KORKMAZ¹, Cengiz ÖZBESLER²

¹Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Hizmet Politikaları ve Uygulamaları, koraykorkmaz78@gmail.com
ORCID: 0000-0001-7965-9585

²Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü, ozbesler@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1397-6913

Başvuru: 13.09.2021
Kabul: 08.06.2022

Atıf:
Korkmaz, K. ve Özbesler, C. (2022). Sosyal hizmet öğrencilerinin farklılıklara saygı düzeyleri ile toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişki. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(3), 867-887. DOI: 10.33417/tsh.994401

ÖZ

Bu çalışma, sosyal hizmet öğrencilerinin farklılıklara saygı düzeyleri ile toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla taşımaktadır. Nicel yöntemle yapılan araştırma sonucunda 4 üniversitede eğitim gören 346 öğrenciden veri toplanmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda veri toplama aracı olarak anket uygulanmıştır. Söz konusu anket; araştırmacı tarafından hazırlanan 21 soru, Öksüz ile Güven'in geliştirdiği 30 soruluk Farklılıklara Saygı Ölçeği ve Altınova ile Duyan'ın geliştirdiği 25 soruluk Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği olmak üzere toplamda 76 sorudan oluşmuştur. Araştırma sonuçları incelendiğinde öğrencilerin Farklılıklara Saygı Ölçeği'nden elde ettikleri $\bar{x}=130,968$ ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden elde ettikleri $\bar{x}=114,075$ yüksek düzeyde farklılıklara saygıyı ve toplumsal cinsiyet algısını göstermektedir. Öğrencilerin iki ölçekten aldıkları puanlar arasında ,467'lik pozitif yönlü korelasyon vardır. Kadın öğrencilerin farklılıklara saygı düzeyi ve toplumsal cinsiyet algısı anlamlı bir şekilde yüksektir. Ailesi 1501-3000 TL arasında gelir düzeyine sahip gruptakilerin farklılıklara saygısı anlamlı bir şekilde düşüktür. Geniş aile yapısına sahip katılımcıların, 3 ve daha fazla kardeşi olan katılımcıların ve sosyal hizmet bölümünü kendi isteği ile seçmeyen katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı anlamlı bir şekilde düşüktür.

Anahtar kelimeler: Farklılıklara saygı, toplumsal cinsiyet, sosyal hizmet.

ABSTRACT

This study aims to examine the relationship between social work students' levels of respect for diversity and their perceptions of gender. As a result of the research conducted with quantitative method, data were collected from 346 students studying at 4 universities. In line with the purpose of the research, a questionnaire was applied as a data collection tool. The questionnaire consisted of a total of 76 questions including 21 questions prepared by the researcher, the Respect for Diversity Scale consisting of 30 questions developed by Öksüz and Güven, the Gender Perception Scale consisting of 25 questions developed by Altınova and Duyan. When the results of the research are examined, the $\bar{x}=130,968$ obtained from the Respect for Diversity Scale and the $\bar{x}=114,075$ obtained from the Gender Perception Scale indicate a high level of respect for diversity and gender perception. The level of respect for diversity and gender perception of female students is significantly higher. The group with an income level of 1501-3000 TL has a low level of respect for diversity. Participants with extended family structure, participants with 3 or more siblings, and participants who did not choose the social work department voluntarily had a significantly lower gender perception.

Keywords: Respect for diversity, gender, social work

* Bu makale, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ

Sosyal hizmet mesleği, genelci bakış açısıyla toplumun çeşitli kesimlerinden farklı yaşam durumlarının içinden gelen müracaatçı gruplarının sorunlarına ve karşılanmamış ihtiyaçlarına cevap vermeyi ve yaşam koşullarını daha iyi hale getirmeyi amaç edinir. Bu nedenle müracaatçıların yararına iyi ve başarılı uygulamaları gerçekleştirebilmek için çeşitli disiplinlerin bilgi ve teorilerinden yararlanır. Sosyal hizmette başarılı, nitelikli, yüksek standartlara sahip, iyi uygulamayı başarabilmek müracaatçıların durum ve koşullarında pozitif yönde değişimlere neden olurken aksi durumdaki uygulamalar müracaatçıların yaşamlarında ailelerin parçalanması, damgalanma, ayrımcılık ve baskıyı pekiştirme, özgüven zedelenmesi gibi ciddi zararlara yol açan durumları yaratır (Thompson, 2013, s. 184). Mesleki donanımları gereği sosyal hizmet uzmanlarının farklılıklara saygı duymaları, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yansımalarını anlamaları ve toplumsal cinsiyete duyarlı uygulamalar gerçekleştirmeleri beklenir. Sosyal hizmet uzmanlarının farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyet eşitliği hakkında bilgi, bilinç ve farkındalığa sahip olmaması durumu ise müracaatçı gruplarının iyilik halinde ve sosyal işlevselliğinde olumsuz etkiler yaratarak onlara zarar verir. Sosyal hizmette zarar verici uygulamalar; rutinleşmiş, savunmacı, başarısızlığı baştan kabullenici, karmaşık ve baskı içeren olmak üzere 5 gruba ayrılabilir. Farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışını içermeyen uygulamalar baskı içeren uygulamalar kapsamına girmektedir. Baskı içeren uygulamalar aynı zamanda belirli birey, grup ve topluluklarla ilgili kalıp yargılara sahip olma, müracaatçıların deneyimlediği ayrımcılığı derinleştirici bir dil kullanımı, kişisel gücü ve mesleki yetkiyi kötüye kullanma, müracaatçıların düşüncelerini dikkate almama gibi unsurlarla karakterize edilmektedir (Thompson, 2013, s. 184). Farklılıklara saygıyı içselleştirememiş sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçıların cinsiyet, yaş, engel durumu, renk, ırk, toplumsal sınıf, dil, din, siyasal görüş ve cinsel tercih durumuna göre ayırım yapmaksızın değerlendirmede zorluk yaşayacağı ve nitelikli uygulamalar gerçekleştiremeyeceği aşikardır. Yine toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışına sahip olmayan, ataerkilliğin yol açtığı eşitsizlikleri, baskı ve ayrımcılıkları yok etme ve eşitlikçi ilişkiler inşa etme yönünde bir arzusu bulunmayan sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçı şartları ve koşulları üzerinde baskıyı artırıcı etkileri olan uygulamalar gerçekleştirecekleri öngörülmektedir.

Uygulama alanlarında toplumun dezavantajlı, baskıya, ayrımcılığa eşitsizliğe maruz kalan gruplarıyla çalışacak sosyal hizmet uzmanı adaylarının eğitim süreçlerinde çeşitli mesleki bilgi, beceri ve değerleri edinmesi beklenmektedir. Sosyal hizmet eğitimini sürdüren öğrencilerin farklılıklara ve toplumsal cinsiyete ilişkin tutumlarını belirlemek, farklılıklara saygı düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı arasındaki ilişkiyi anlamak gerekli görülmüş bu da araştırmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Bu kapsamda çalışmanın amacı; geleceğin sosyal hizmet uzmanları olacak olan sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin farklılıklara saygı düzeyleri ile toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkinin tespit edilmesi, elde edilen sonuçlar ışığında ve sosyal hizmet bakış açısı ile önerilerin geliştirilmesidir.

Sosyal Hizmet ve Farklılıklara Saygı

Farklılıklara saygı; Sosyal Hizmet Uzmanları Uluslararası Federasyonunun (IFSW) (2014) yaptığı sosyal hizmet tanımında sosyal adalet, insan hakları, ortak sorumluluk ile birlikte sosyal hizmetin merkezinde yer alan ilkelere biridir. İnsanların davranışları, düşünce yapıları kendilerini içinde buldukları yaşam durumları ve şartlara göre değişiklik göstermektedir. Farklılıklara saygı kavramı, sosyal hizmetin mesleki etkinlik odağının toplumun farklı kesimlerinden gelen ve farklı yaşam deneyimleri olan bireyler olması açısından önemlidir (Zastrow ve Kirst-Ashman, 2014, s. 298). Doğrudan ve dolaylı uygulamaları ile birlikte birey, aile, grup, topluluk ve toplumların iyilik halini artırmaya odaklanarak gerçekleştirilen sosyal hizmet mesleği; kendi değerlerine uygun olarak öznelliğe ve farklılığa saygı duymakta, sosyal adaleti gerçekleştirmeye gayret göstermektedir. Sosyal hizmetin daha insancıl ve özgürleştirici olabilmesinin yollarından biri mesleki uygulamalarda farklılıklar ile öznellikleri birer zenginlik olarak ele almaktır. Farklılıklara saygıyı temel alan çok kültürlü sosyal hizmetin uygulamaya aktarılması geleneksel sosyal hizmetin tektipleştirici yönelimini çoğulcu bir boyuta çevirmesi açısından önemlidir (Özgür, 2010). Amerikan Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği'nin (NASW) (2015) farklılıklara saygı kavramı ile bağlantı kurulabilecek Sosyal Hizmet Uygulamalarında Kültürel Yetkinlik Standartları'na göre kültürel yetkinlik gösterme; öz farkındalık, kültürel tevazu, etkili uygulamanın merkezi olarak kültürü anlama, kucaklama ve bağlılık gösterme olarak tanımlanır. Sosyal hizmet uzmanları toplum içindeki kendisinin sahip olduğu imtiyazları ve gücü tanımalı, bunun çalışmalarında oynadığı rolü ve etkiyi değerlendirmelidir. Yine sosyal hizmet uzmanları çalıştığı toplumun tarihi, gelenekleri, değerleri, aile sistemleri, ırk ve etnisite grupları ile toplum içerisindeki göç ve mülteci statüsü, göçebe gruplar, din ve maneviyat, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve ifadesi, sosyal sınıf gibi konularda bilgisini artırmalıdır. Ülkemizde Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği tarafından yayımlanan "Sosyal Hizmet Mesleğinin Etik İlke ve Sorumlulukları" adlı belgede farklılıklara saygı ile ilgili aşağıda belirtilen ifadeler göze çarpmaktadır:

“• Sosyal hizmet uzmanları kendilerinin yardımına ve tavsiyesine gereksinim duyan herkese (cinsiyet, yaş, özürlü olma, renk, ırk, toplumsal sınıf, dil, din, siyasal görüş ve cinsel tercih durumuna göre ayırım yapmaksızın) mümkün olan en iyi hizmeti sunar.

• Sosyal hizmet uzmanı sosyal farklılıkların doğasını, ırk, renk, etnik ve ulusal köken, cinsiyet, yaş, medeni durum, siyasal görüş, dinsel inanç, cinsel tercih, zihinsel ya da fiziksel özür gibi farklılıklara yönelik baskıları anlamaya çalışmalı ve bu konuda eğitim programlarına katılıp kendini geliştirmeye odaklanmalıdır.”

Sosyal hizmet mesleğinin değerleri, etik prensipleri ve uygulama standartlarından sosyal hizmet uzmanının önemli becerilerinden birinin farklı yaşam deneyimlerine sahip müracaatçı kitleleri ile çalışabilmek olduğu sonucu çıkmaktadır. Farklılıklara duyarlı sosyal hizmet uygulaması, müracaatçıyla birlikte ona uygun hizmetlerin planlanması ve sunumunda sosyal hizmet uzmanının kendi dünya görüşünün ve sınırlarının ötesine geçmesini gerektirmesi nedeniyle zorlu bir süreç

olabilmektedir (Davis, 2009). Sosyal hizmet uygulamalarının doğru temeli bir toplumundaki insani farklılıklar, bu insani farklılıkların doğurduğu ihtiyaçlar ve sorunlar hakkındaki bilgiye dayanmaktadır (Rankapo ve Hwedie-Osei, 2010). Sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamalarını, müracaatçılara bakış açıları ile davranışlarını farklılıkları gözetken ve saygı duyan bir anlayışla gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Bu durum alandaki uygulamaların kalitesi ile başarısını artıracaktır (Rengi ve Polat, 2014). Sosyal hizmet uygulamaları bağlamında müracaatçının içinde bulunduğu durum üzerinde farklılıklara yönelik inançların ve kalıp yargıların etkisini belirlemek, yaşam deneyimlerinin bireyin iyilik haline etkisi konusunda anlayış kazanmak ve bu doğrultuda mikro-mezzo ve makro boyutta sosyal işlevselliği artırıcı müdahaleler gerçekleştirmek odak alınmalıdır (Tunç, 2013).

Farklılıklara saygı duyanın, sosyal hizmet uzmanlarından beklenen ve istenen profesyonel davranışlar arasında olduğu aşikardır. Birey, grup ve toplulukların sosyal işlevselliğini artırmak isteyen sosyal hizmet profesyonellerinin mesleki uygulamalarında birçok kararda ve uygulamada bulunmaları gerekmektedir. Bu karar verme ve uygulama süreçlerini etkileyen pek çok etken vardır. Araştırma kapsamında yer alan ve sosyal hizmet uzmanlarının karar verme ve uygulama süreçlerini etkileyebilecek unsurlardan biri olan farklılıklara saygının ardından ikinci tartışılacak kavram ise toplumsal cinsiyettir. Bir sonraki bölümde sosyal hizmet ve toplumsal cinsiyet konusu tartışılmıştır.

Sosyal Hizmet ve Toplumsal Cinsiyet

Sosyal hizmet uzmanlarının geneli bakış açısıyla sosyal hizmette kullanılan kuram ve yöntemleri, rehberlik edici değerleri ve uygulama ilkelerini; mikro, mezzo ve makro seviyelerde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini azaltmak, sosyal adalet ve insan haklarının gerçekleşmesi yolunda katkıda bulunmak amacıyla kullanması gerekmektedir. Sosyal hizmet, uygulamayla iç içe olduğundan beri toplumda yaygın olan kalıp yargıların ve ayrımcılıkların ortaya çıkarılmasını desteklemekte ve bunların önlenmesi ve etkilerinin azaltılmasıyla ilgili önleyici, destekleyici, iyileştirici ve rehabilite edici çalışmalar gerçekleştirmektedir (Anand, 2009). Dünyanın farklı yerlerindeki sosyal hizmet uzmanları da toplumda yaygın olan kalıp yargılar ve ayrımcılıklar arasında gösterilebilecek toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önlenmesi ve etkilerinin azaltılması bağlamında kadına yönelik sömürü ve baskıyı azaltmayı, toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kaynakların daha eşit dağılımını hedefleyen programlara aktif olarak katılmaktadır (Zastrow ve Kirst-Ashman, 2014, s. 298). Sosyal hizmet uzmanları; aktif olarak toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önlemeyi amaçlayan programlara katıldıklarından kadınların baskı ve ayrımcılığa uğraması, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kaynakların eşitsiz dağılımı konuları ile uygulama sürecinde sıklıkla karşılaşmaktadırlar. Sosyal hizmetin, toplumsal cinsiyet eşitsizliğin yol açtığı sorunlarla mücadele edebilmesi toplumsal cinsiyete duyarlı sosyal hizmet uygulamalarından geçmektedir. Toplumsal cinsiyete duyarlı sosyal hizmet uygulamaları, toplumsal cinsiyetin bireyin yaşamında ortaya çıkardığı durumları ayırt edebilmeyi ve bu farkındalığı sosyal hizmet uygulamalarına yansıtmayı gerektirmektedir (Akçay ve Başer, 2018). Toplumsal cinsiyete duyarlı sosyal hizmet uygulamaları ayrıca kadınların güçsüz, çaresiz olduğu yönündeki yargı ve inanışların

tersine ataerkilliğin yol açtığı eşitsizlikleri yok etme ve toplumda eşitlikçi ilişkiler sağlama yönünde önemli bir role sahiptir (Şaşman Kaylı, 2016). Günlük hayatın kritik konularından birisi olmasına rağmen sosyal hizmette toplumsal cinsiyet “görülen ama fark edilmeyen” bir durumdadır. Bu anlamda toplumsal cinsiyet, eğitimde ve mesleki uygulamalarda sınırlı bir şekilde teorize edilmektedir (Hicks, 2015). Sosyal hizmet uzmanları uygun kadın davranışlarına yönelik klişeleşmiş görüşlere sahip olabilmektedir. Bunun sonucunda uygulama sürecinde kadın müracaatçılar, sosyal hizmet uzmanı tarafından uygun kadın normuna uymadıkları için suçlanabilmektedir. Ayrıca sosyal inceleme raporlarında cinsiyetçi ifadeler rastlanabilmektedir. (Knight, 1991). Sosyal hizmet; kadınların meslekteki işgücünde çoğunlukta yer almasından, müracaatçı kitlesinin çoğunluğunun kadın olmasından, bakım ile ilgili değerlerinden “kadın mesleği” olarak kabul görmektedir. Ancak profesyonellik, mantıksallık, teknik uzmanlık gibi hegemonik masküliniteye atfedilen değerler de sosyal hizmet mesleğinin karakteristik özellikleri arasındadır (Pease, 2011). Sosyal hizmet mesleği, genel itibarıyla kadınların hâkim olduğu bir uzmanlık alanı olarak değerlendirildiğinde erkek sosyal hizmet uzmanı olma müracaatçı gözünde çeşitli kalıp yargılara yol açabilmektedir. Sosyal hizmet müracaatçı kitlesinde de erkekler sayı olarak azınlıkta kalmaktadır (Segev ve Lander, 2013). Sosyal hizmette üst düzey roller orantısız bir şekilde erkekler tarafından işgal edilmektedir. Ruh sağlığı hizmetlerinde, yaşlı istismarı, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olaylarında toplumsal cinsiyetin etkisi görmezden gelinebilmektedir. Sosyal hizmet uzmanlarının bütünüyle toplumsal cinsiyete yönelik algıları ve tutumları, müracaatçılara yönelik bakış açılarını değiştirebilmekte ve sonuçta örselenen müracaatçılar olmaktadır (Hicks, 2015). Sosyal adaleti ve insan haklarını temel alan ve destekleyen bir mesleğin kendi saflarında baskı ve ayrımcılığa meydan okuması beklenir. Ancak sosyal hizmet mesleğindeki kadınlar ataerkil hiyerarşik yapıya sahip ve ataerkil çıkarılara hizmet eden kurumlarda çalışabilmektedir. Aynı zamanda erkek sosyal hizmet uzmanlarının aktif olarak profeminist uygulamaları teşvik etmemeleri müracaatçıların yaşadıkları eşitsizlikleri yeniden üretmelerine yol açmaktadır (Pease, 2011).

Sonuç olarak toplumsal cinsiyet, çeşitliliğin kritik türlerinden biridir. İnsanları anlama ve değerlendirmede toplumsal cinsiyetin, toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığın ve kalıp yargıların farkına varmak büyük önem taşır. Sosyal hizmet uzmanları da toplumsal cinsiyetin mesleki yaşamlarına ve uygulamalarına yansımalarını anlayabilmelidir (Zastrow ve Kirst-Ashman, 2014, s. 298).

YÖNTEM

Araştırma, nicel bir araştırma özelliği taşımaktadır. Bu araştırmanın modeli, tarama modelidir. Araştırmanın amacına ulaşması açısından bu çalışma kapsamında ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2014, s. 81). Bu araştırmada sosyal hizmet öğrencilerinin farklılıklara saygı düzeyleri ve toplumsal cinsiyet algıları

arasındaki değişimin varlığı ile derecesi belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma aşağıda verilen sorulara cevaplar aramaktadır.

- Öğrencilerin farklılıklara saygı düzeyi puanları nasıldır?
- Öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısı puanları nasıldır?
- Öğrencilerin farklılıklara saygı düzeyi puan ortalamaları ile toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamaları arasındaki ilişki nasıldır?
- Öğrencilerin Farklılıklara Saygı Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldıkları toplam puan ortalamaları; cinsiyet, yaş, sınıf, yaşamın en uzun süre geçirildiği yer, ebeveyn medeni durum, anne yaş, baba yaş, aile aylık gelir, ailede yetki ve otorite kullanım şekli, kardeş sayısı, sosyal hizmet bölümünü seçme durumu, aile büyüklük, müfredatta farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyete yeterince yer verilip verilmediği ile ilgili görüşler gibi değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?

Katılımcılar ve Süreçler

Araştırmanın genel evreni Türkiye'deki sosyal hizmet lisans öğrencileridir. Türkiye'deki tüm sosyal hizmet öğrencilerine ulaşmak zor ve hemen hemen imkansızdır. Bu nedenle araştırmanın uygulanacağı kitle çalışma evreni olarak ele alınmıştır. Çalışma evreni, araştırmacının ya doğrudan ya da ondan seçilmiş örnek küme üzerinde yapılan gözlemlerden yararlanılarak hakkında görüş bildirebileceği, ulaşabileceği evrendir (Karasar, 2014, s. 110). Bu araştırmanın çalışma evrenini, araştırma olanakları ve zaman sınırlaması doğrultusunda Ankara ilindeki Ankara Üniversitesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Başkent Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi olmak üzere üç devlet ve bir vakıf üniversitesinde sosyal hizmet okuyan 3. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Toplanan veriler bir bütün olarak değerlendirildiği için üniversitelere göre sınıflandırılmamıştır. Araştırmanın katılımcılarının belirlenmesinde ulaşılabilirlik-uygunluk ilkesi doğrultusunda kolay örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu doğrultuda, araştırmacılar sosyal hizmet eğitiminin yürütüldüğü farklı üniversitelerde öğrenim gören lisans 3. ve 4. sınıf öğrencilerine seçkisiz olarak ulaşmaya çalışmıştır. 346 kişinin katılım gösterdiği araştırmada 171 (%49,4) 3. sınıf öğrencisi ve 175 (%50,6) 4. sınıf öğrencisine ulaşılmıştır. Sosyal hizmet 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin tercih edilmesi, bu gruptaki öğrencilerin farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyet ile ilgili müfredat ve bölüm dersleri konusunda daha fazla görüş sahibi olacakları yönündeki düşünce ve öğrencilerin mezuniyet aşamasına daha yakın olmaları ile ilgilidir. Veri toplama süreci 15.10.2019-15.12.2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmacılar, araştırmanın çalışma evrenine dahil olan üniversitelerde gerçekleştirilebilmesi için gerekli izinleri almıştır. Araştırmanın gerçekleştirileceği üniversitelerdeki ders programlarına bölümlerin internet sitesinden ulaşılmıştır. Sorumlusu olduğu 3. ve 4. sınıf dersi bulunan akademisyenler ile mail vasıtasıyla iletişime geçilmiş, veri toplama için uygun gün ve saat konusunda anlaşılmuştur. Veri toplama öncesinde katılımcılara araştırmanın amacı anlatılıp gönüllü katılım formları ve anketler dağıtılmıştır. Veri toplama süresi 10-15 dakika arası sürmüştür.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacı doğrultusunda veri toplama aracı olarak anket uygulanmıştır. Söz konusu anket araştırmanın amacı doğrultusunda, araştırmacı tarafından hazırlanan 21 soru, Öksüz ile Güven tarafından geliştirilen 30 sorudan oluşan Farklılıklara Saygı Ölçeği ve Altınova ile Duyan tarafından geliştirilen 25 sorudan oluşan Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği olmak üzere toplamda 76 sorudan oluşmuştur.

Farklılıklara Saygı Ölçeği (FSÖ), bireylerin farklılıklara saygı düzeylerini ortaya çıkarmayı amaçlayan Öksüz ve Güven (2012) tarafından geliştirilen 30 maddeden oluşan beşli likert tipinde bir ölçektir. Ölçek maddeleri; 1=Hiç Katılmıyorum, 2=Kısmen katılıyorum, 3=Orta düzeyde katılıyorum, 4=Çoğunlukla katılıyorum ve 5=Tamamen katılıyorum şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 30, en yüksek puan ise 150'dir. Verilerin faktör analizi için uygunluğu, Kaiser-Meyer-Olkin katsayısı ve Bartlett küresellik testi sonuçlarına göre değerlendirilmiştir. Bu inceleme sonucunda Kaiser-Meyer-Olkin değerinin .952, Bartlett küresellik testi sonucunun ise anlamlı olduğu görülmüştür. Ölçeğin bütününe ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,94 olarak hesaplanmıştır (Öksüz ve Güven, 2012).

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği (TCAÖ), Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilen yetişkin insanların toplumsal cinsiyet rol ve algılarını değerlendirmek için düzenlenen kendi kendini bildirim tarzında bir değerlendirme aracıdır. 25 maddeli beşli likert tipi bir tasarıma sahiptir. Maddelerin 10'u olumlu, 15'i olumsuz olarak yazılmıştır. Maddelerde belirtilen düşünceye bireylerden tamamen katılıyorum (5), katılıyorum (4), kararsızım (3), katılmıyorum (2), tamamen katılmıyorum (1) olmak üzere beş derecede görüş bildirmeleri istenmektedir. Ölçeğin yapı geçerliğini analizlerini gerçekleştirmeden önce örneklem uygunluğunu incelemek amacıyla Kaiser- Meyer Olkin (KMO) ve Bartlett testi yapılmıştır. Test sonuçlarına göre KMO katsayısı ,882; Bartlett testi ki-kare değeri 3389,153 (df=435) olarak bulunmuştur. Ölçeğin bütününe ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,872 olarak tespit edilmiştir (Altınova ve Duyan, 2013).

Verilerin Analizi

Veriler; araştırmacı tarafından geliştirilen sorular, Farklılıklara Saygı Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'ne verilen yanıtlardan elde edilmiştir. Tüm veriler, IBM SPSS Statistics 20 aracılığı ile çözümlenmiştir. Farklılıklara Saygı Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden alınan puanlar normal dağılım göstermediği için verilerin analizinde nonparametrik testlerden Spearman Korelasyon testi, Mann Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin 5'li likert tipinde olması, ölçek maddelerinde öğrencilerin anlamakta zorlanabileceği ifadelerin bulunması, katılımcı sayısının 346 ile sınırlı olması gibi unsurların normal dağılımının oluşmamasına neden olmuş olabileceği düşünülmektedir. Spearman Korelasyon testi, Farklılıklara Saygı Ölçeği ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği arasındaki ilişkinin yönünü tespit etmede kullanılmıştır. Öğrencilerin sosyodemografik değişkenlere ve sosyal hizmette farklılıklara saygı ile

toplumsal cinsiyete yönelik görüşlerine göre ölçeklerden aldıkları puanların farklılaşma durumunu anlamak için iki grup arası karşılaştırmalarda Mann Whitney U testi, ikiden fazla grup karşılaştırılmalarında Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde; katılımcıların sosyodemografik özellikleri ile sosyal hizmette farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyet konuları ile ilgili görüşlerine yönelik bulgular, Farklılıklara Saygı Ölçeği ile ilgili bulgular, Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ile ilgili bulgular, Farklılıklara Saygı Ölçeği ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği arasındaki ilişkiye yönelik bulgular, sosyodemografik özellikler ile sosyal hizmet müfredatında farklılıklara saygı ile toplumsal cinsiyet konularına yeterince yer verilip verilmediğine yönelik görüşlere göre Farklılıklara Saygı Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden alınan puanların farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik bulgulara yer verilmiştir. İlk olarak katılımcıların sosyodemografik özellikleri ile sosyal hizmette farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyet konuları hakkındaki görüşlerine yönelik bulgular Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri ile sosyal hizmette farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyet konuları ile ilgili görüşlerine yönelik bulgular

Değişken	N	%
Cinsiyet		
Kadın	287	82,9
Erkek	59	17,1
Yaş		
19-21	223	64,4
22-24	108	31,2
25 ve üzeri	15	4,4
Ortalama	21,4942	
Yaşamın En Uzun Süre Geçirildiği Yer		
Büyükşehir	199	57,5
Şehir	58	16,8
İlçe	65	18,8
Köy	24	6,9
Anne-Baba Hayat Durumu		
Her ikisi de hayatta	329	95,1
Anne sağ, baba vefat etti	13	3,7
Baba sağ, anne vefat etti.	3	0,9
Her ikisi de vefat etti.	1	0,3
Ebeveyn Medeni Durum		
Evli	304	87,9
Boşanmış	24	6,9
Eş vefat	16	4,6
Diğer	2	0,6
Anne Yaş		
36-44	107	30,9
45-49	121	35,0
50 ve üzeri	113	32,6
Cevaplamayan	5	1,5

Tablo 1. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri ile sosyal hizmette farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyet konuları ile ilgili görüşlerine yönelik bulgular (devamı)

Değişken	N	%
Baba Yaş		
40-49	112	32,4
50-59	180	52,0
60 ve üzeri	29	8,4
Cevaplamayan	25	7,2
Aile Gelir Durumu		
0-1500 TL	18	5,2
1501-3000 TL	102	29,5
3001-4500 TL	104	30,1
4500 ve üstü	120	34,6
Cevaplamayan	2	0,6
Aile Tipi		
Çekirdek Aile	306	88,4
Geniş Aile	40	11,6
Ailede Yetki ve Otorite Kullanım Şekli		
Demokratik	217	62,7
Otoriter	62	17,9
İzin Verici	63	18,2
İhmalkâr	4	1,2
Kardeş Sayısı		
Kardeşi Olmayanlar	19	5,5
1 Kardeşi Olanlar	159	45,9
2 Kardeşi Olanlar	113	32,7
3 ve daha fazla kardeşi olanlar	55	15,9
Sosyal Hizmet Bölümünü Seçme Durumu		
Kendi İsteğiyle Seçen	288	83,2
Kendi İsteğiyle Seçmeyen	45	13,0
Diğer Nedenler	13	3,8
Sosyal Hiz Uzm. Farkl. Say. Önemi		
Önemlidir	344	99,4
Önemli değildir	2	0,6
Top. Cin. Mesl. Uy. Etkisi		
Etkiler	325	93,9
Etkilemez	21	6,1
Farkl. Sayg. Müfredatta Yeterince Yer Verme		
Evet	171	49,4
Hayır	175	50,6
Top. Cin. Müfredatta Yeterince Yer Verme		
Evet	172	49,7
Hayır	174	50,3
Toplam	346	100,0

Tablo 1’de katılımcıların sosyodemografik özellikleri ile sosyal hizmette farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyet konuları hakkındaki görüşlerine yönelik bulgulara yer verilmektedir. Katılımcıların 223’ü (%64,4) 19-21 yaş aralığında, 108’i (%31,2) 22-24 yaş aralığında, 15’i (%4,4) 25 yaş ve üzerindedir. Katılımcıların yaşları 19 ile 37 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 21,4942 olarak bulunmuştur. 287’si (%82,9) kadın, 59’u (%17,1) erkek olan katılımcıların; 171’i (%49,4) sosyal

hizmet 3. sınıf öğrencisi, 175'i (%50,6) sosyal hizmet 4. sınıf öğrencisidir. Katılımcıların 288'i (%83,2) sosyal hizmet bölümünü kendi isteği ile seçtiğini, 45'i (%13,0) sosyal hizmet bölümünü kendi isteğiyle seçmediğini, 13'ü (%3,8) ise diğer nedenler (öğretmen tavsiyesi, atama imkânları vb.) ile sosyal hizmet bölümünü seçtiğini belirtmiştir. 171 (%49,4) katılımcı sosyal hizmet müfredatında farklılıklara saygı konusuna yeterince yer verildiğini, 175 (%50,6) katılımcı sosyal hizmet müfredatında farklılıklara saygı konusuna yeterince yer verilmediği yönünde görüş belirtmiştir. 172 (%49,7) katılımcı sosyal hizmet müfredatında toplumsal cinsiyet konusuna yeterince yer verildiğini, 174 (%50,3) katılımcı sosyal hizmet müfredatında toplumsal cinsiyet konusuna yeterince yer verilmediği yönünde görüş belirtmiştir.

Katılımcıların Farklılıklara Saygı Ölçeği'nden aldıkları puanlara yönelik bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Farklılıklara Saygı Ölçeği ile İlgili Bulgular

Farklılıklara Saygı Ölçeği						
N	Min.	Max.	$\bar{x}$	SS	Basıklık	Çarpıklık
346	84	149	130,968	10,12	-,934	1,72

Tablo 2'de yer alan bulgular incelendiğinde 346 kişinin katılım gösterdiği araştırmada Farklılıklara Saygı Ölçeği'nden alınan minimum puan 84, maximum puan ise 149 olmuştur. Ölçekten alınan puanların ortalaması 130,968, standart sapması 10,12 olarak tespit edilmiştir. Basıklık değeri -,934, çarpıklık değeri 1,72 olarak bulunmuştur. 30 sorulu Farklılıklara Saygı Ölçeği'nden alınabilecek maximum değer 150'dir. Ölçekten alınabilecek 30-70 arası puanlar düşük, 70-110 arası puanlar orta, 110-150 arası puanlar yüksek farklılıklara saygı düzeyi olarak gruplandırılabilir. Bu bağlamda sosyal hizmet öğrencilerinin aldığı $\bar{x}$ =130,968 değeri yüksek farklılıklara saygı düzeyini göstermektedir.

Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldıkları puanlara ilişkin bulgular Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ile İlgili Bulgular

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği						
N	Min.	Max.	$\bar{x}$	SS	Basıklık	Çarpıklık
346	29	125	114,075	12,51	-2,589	9,178

Tablo 3'te belirtildiği üzere 346 kişinin katılım gösterdiği araştırmada Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden alınan minimum puan 29, maximum puan ise 125 olmuştur. Ölçekten alınan puanların ortalaması 114,075 standart sapması 12,51 olarak tespit edilmiştir. Basıklık değeri -2,589, çarpıklık değeri 9,178 olarak bulunmuştur. 25 sorulu Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden alınabilecek maximum puan 125'tir. 25-60 puan arası düşük, 60-90 puan arası orta, 90-125 puan arası yüksek toplumsal cinsiyet algısı olarak gruplandırılabilir. Bu bağlamda sosyal hizmet öğrencilerinin aldığı $\bar{x}$ =114,075 değeri yüksek düzey toplumsal cinsiyet algısını göstermektedir.

Katılımcıların Farklılıklara Saygı Ölçeği ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldıkları puanlar arasında ilişki olup olmadığını anlamak için Spearman Korelasyon Testi uygulanmıştır. Spearman Korelasyon Testi'nden alınan sonuçlara yönelik bulgular Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. FSÖ ve TCAÖ Arasındaki İlişkiye Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları

Spearman Korelasyon Testi Sonuçları		Farklılıklara Saygı Düzeyi	Toplumsal Cinsiyet
Farklılıklara Saygı Ölçeği	Korelasyon	1,00	,467
	P	.	,000
	N	346	346
Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	Korelasyon	,467	1,00
	P	,000	.
	N	346	346

Tablo 4'te gösterildiği üzere Spearman Korelasyon Testi sonuçlarına göre ölçekler arasında ,467 pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir ($p>0,01$) Bu durum orta düzeyde bir pozitif ilişkiyi işaret etmektedir. Spearman korelasyon katsayısının 0.00 olması ilişkinin olmadığını gösterir. İşaretine bakılmaksızın genel olarak 0.30'dan küçük değerler için düşük ilişki, 0.30-0.69 arasında kalan değerler için orta düzey ilişki, 0.70 ve daha büyük değerler için ise yüksek düzey ilişki vardır denilebilir. Korelasyon katsayısının pozitif çıkması iki değişkene ait ölçümlerin birlikte arttığını ya da azaldığını göstermektedir (Büyüköztürk, 2016, s. 185). Bu anlamda ,467'lik korelasyon orta düzeyde pozitif bir korelasyondur. Yani Farklılıklara Saygı Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden alınan puanlar birlikte artmakta ve azalmaktadır.

Katılımcıların sosyodemografik özelliklerine göre Farklılıklara Saygı Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldıkları puanların farklılaşıp farklılaşmadığı anlamak için uygulanan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Sosyodemografik Özelliklere Göre FSÖ ve TCAÖ'den Alınan Puanların Farklılaşıp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Ölçek	Yaş	N	Min P.	Max P.	Ort. Puan $\pm$ SS	P
FSÖ	19-21	223	97	149	131,13 $\pm$ 9,80	,961
	22-24	108	84	149	130,64 $\pm$ 10,70	
	25 ve üz.	15	103	149	130,73 $\pm$ 11,08	
TCAÖ	19-21	223	57	125	114,90 $\pm$ 11,17	,369
	22-24	108	29	125	112,53 $\pm$ 15,05	
	25 ve üz.	15	87	125	112,80 $\pm$ 10,90	
Ölçek	Yer	N	Min P.	Max P.	Ort. Puan $\pm$ SS	P
FSÖ	Büyükşehir	199	100	149	131,50 $\pm$ 9,41	,697
	Şehir	58	95	149	129,20 $\pm$ 11,82	
	İlçe	65	110	149	130,95 $\pm$ 8,90	
	Köy	24	84	149	130,79 $\pm$ 14,01	

Tablo 5. Sosyodemografik Özelliklere Göre FSÖ ve TCAÖ'den Alınan Puanların Farklılaşım Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları (devamı)

Ölçek	Yer	N	Min P.	Max P.	Ort. Puan ±SS	P
TCAÖ	Büyükşehir	199	29	125	115,06±11,52	,114
	Şehir	58	74	125	112,13±12,42	
	İlçe	65	57	125	114,04±14,63	
	Köy	24	77	125	110,66±14,10	
Ölçek	Ebeveyn Med. D.	N	Min P.	Max P.	Ort. Puan ±SS	P
FSÖ	Evli	304	84	149	131,10±10,18	,402
	Boşanmış	24	115	148	131,54±9,12	
	Eş vefat	16	106	144	127,62±10,80	
TCAÖ	Evli	304	29	125	114,30±12,52	,193
	Boşanmış	24	68	124	113,62±13,08	
	Eş vefat	16	77	125	110,06±12,39	
Ölçek	Anne Yaş	N	Min P.	Max P.	Ort. Puan ±SS	P
FSÖ	36-44	107	95	149	131,11±10,65	,900
	45-49	121	103	148	131,46±9,04	
	50 ve üze.	113	84	149	130,61±10,63	
TCAÖ	36-44	107	29	125	112,26±15	,163
	45-49	121	57	125	115,97±10,81	
	50 ve üze.	113	68	125	114,23±10,94	
Ölçek	Baba Yaş	N	Min P.	Max P.	Ort. Puan ±SS	P
FSÖ	40-49	112	103	149	132,75±9,79	,060
	50-59.	180	84	149	129,92±10,76	
	60 ve üz.	29	105	145	132,13±7,06	
TCAÖ	40-49	112	29	125	114,52±13,26	,758
	50-59.	180	57	125	113,96±12,64	
	60 ve üz.	29	68	123	113,31±12,34	
Ölçek	Aile Aylık Gelir	N	Min P.	Max P.	Ort. Puan ±SS	P
FSÖ	0-1500	18	106	149	133,77±10,84	,022*
	1501-3000	102	84	146	128,63±10,84	
	3001-4500	104	106	148	132,35±8,82	
	4501 ve üz.	120	97	149	131,30±10,24	
TCAÖ	0-1500	18	77	125	113,94±13,03	,317
	1501-3000	102	57	125	112,64±13,27	
	3001-4500	104	66	125	114,58±11,06	
	4501 ve üz.	120	29	125	114,88±13,10	
Ölçek	Aile Yet. Otor.	N	Min P.	Max P.	Ort. Puan ±SS	P
FSÖ	Demokratik	217	95	148	131,28±9,59	,572
	Otoriter	62	84	149	129,98±12,44	
	İzin Verici	63	106	149	131,38±9,08	
	İhmâlkar	4	109	139	122,75±13,42	
TCAÖ	Demokratik	217	57	125	114,65±11,31	,175
	Otoriter	62	69	125	112,29±13,04	
	İzin Verici	63	29	125	114,77±14,56	
	İhmâlkar	4	68	118	99±23,67	
Ölçek	Kardeş Sayısı	N	Min P.	Max P.	Ort. Puan ±SS	P
FSÖ	1 kardeş	159	95	149	131,30±9,61	,583
	2 kardeş	113	103	147	131,68±9,55	
	3 ve üz.	55	84	149	128,74±12,78	
	Kardeşi yok	19	112	146	130,36±8,61	

Tablo 5. Sosyodemografik Özelliklere Göre FSÖ ve TCAÖ'den Alınan Puanların Farklılaşım Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları (devamı)

Ölçek	Kardeş Sayısı	N	Min P.	Max P.	Ort. Puan ±SS	P
TCAÖ	1 kardeş	159	29	125	114,52±13,34	,016*
	2 kardeş	113	57	125	114,38±12,02	
	3 ve üz.	55	74	125	111,72±11,23	
	Kardeşi yok	19	78	125	115,26±11,85	
Ölçek	SH Seçme Du.	N	Min P.	Max P.	Ort. Puan ±SS	P
FSÖ	İsteyerek	288	97	149	131,55±9,40	,128
	İstemeyerek	45	84	149	128,06±13,93	
	Diğer	13	103	143	128,07±8,24	
TCAÖ	İsteyerek	288	57	125	114,92±11,08	,035*
	İstemeyerek	45	29	125	108±19,18	
	Diğer	13	98	125	116,23±7,69	

*(p<0,05)

Tablo 5'teki bulgular incelendiğinde Kruskal Wallis Testi sonuçlarına göre katılımcıların FSÖ ve TCAÖ'den aldıkları ortalama puanlar yaş, yaşamın en uzun süre geçirildiği yer, ebeveyn medeni durum, anne yaş, baba yaş, ailede yetki ve otorite kullanım şekli gibi değişkenler açısından alt gruplara göre farklılaşmamaktadır (p>0,05). Ayrıca katılımcıların kardeş sayılarına ve sosyal hizmeti seçme durumlarına göre FSÖ'den aldıkları ortalama puanlar ile aile aylık gelir durumuna göre TCAÖ'den aldıkları ortalama puanlar da alt gruplara göre farklılaşmamaktadır (p>0,05). Ancak ailesi 1501-3000 TL arasında gelir düzeyine sahip gruptakilerin farklılıklara saygısının 0-1500 TL, 3001-4500 TL ve 4501 TL ve üzerindeki gruptakilere göre anlamlı bir şekilde daha düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (p<0,05). Yine sosyal hizmet bölümünü kendi isteği ile seçmeyenlerin toplumsal cinsiyet algısının, kendi isteği ile seçenler ve diğer nedenlerle seçenlere göre anlamlı bir şekilde daha düşük olduğu görülmüştür (p<0,05). Son olarak 3 ve daha fazla kardeşi olanların toplumsal cinsiyet algısının kardeşi olmayanlar, 1 kardeşi ve 2 kardeşi olanlara göre anlamlı bir şekilde daha düşük olduğu görülmüştür (p<0,05).

Katılımcıların sosyodemografik özelliklerine ve sosyal hizmet müfredatında farklılıklara saygı ile toplumsal cinsiyet konularına yeterince yer verilip verilmediğine yönelik görüşlerine göre FSÖ ve TCAÖ'den aldıkları ortalama puanların farklılaşım farklılaşmadığını tespiti için uygulanan Mann Whitney U Testi sonuçları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Sosyodemografik Özelliklere ve Sosyal Hizmet Müfredatında Farklılıklara Saygı ile Toplumsal Cinsiyet Konularına Yeterince Yer Verilip Verilmediğine Yönelik Görüşlere Göre FSÖ ve TCAÖ'den Alınan Puanların Farklılaşım Farklılaşmadığına Yönelik Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	N	Min P.	Max P.	Ort. Puan ±SS	P
FSÖ	Kadın	287	84	149	132,26±9,87	,000*
	Erkek	59	103	143	124,67±8,98	
TCAÖ	Kadın	287	57	125	119±9,89	,000*
	Erkek	59	29	125	102,96±17,26	

Tablo 6. Sosyodemografik Özelliklere ve Sosyal Hizmet Müfredatında Farklılıklara Saygı ile Toplumsal Cinsiyet Konularına Yeterince Yer Verilip Verilmediğine Yönelik Görüşlere Göre FSÖ ve TCAÖ'den Alınan Puanların Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann Whitney U Testi Sonuçları (devamı)

Ölçek	Sınıf	N	Min P.	Max P.	Ort. Puan ±SS	P
FSÖ	3. Sınıf	171	110	149	131,59±8,30	,818
	4. Sınıf	175	84	149	130,35±11,62	
TCAÖ	3. Sınıf	171	57	125	114,53±11,31	,841
	4. Sınıf	175	29	125	113,62±13,61	
Ölçek	Aile Büyüklük	N	Min P.	Max P.	Ort. Puan ±SS	P
FSÖ	Çekirdek	306	95	149	131,26±9,90	,253
	Geniş	40	84	146	128,72±11,56	
TCAÖ	Çekirdek	306	29	125	114,71±11,82	,031*
	Geniş	40	68	125	109,17±16,29	
Ölçek	Müf. F.S. Yer V.	N	Min P.	Max P.	Ort. Puan ±SS	P
FSÖ	Evet	171	103	149	131,19±9,28	,979
	Hayır	175	84	149	130,74±10,90	
TCAÖ	Evet	171	57	125	113,84±11,44	,103
	Hayır	175	29	125	114,30±13,51	
Ölçek	Müf. T.C. Yer V.	N	Min P.	Max P.	Ort. Puan ±SS	P
FSÖ	Evet	172	102	149	131,13±9,85	,740
	Hayır	174	84	149	130,79±10,40	
TCAÖ	Evet	172	57	125	113,52±11,82	,057
	Hayır	174	29	125	114,62±13,18	

*(p<0,05)

Tablo 6'daki bulgulara göre katılımcıların FSÖ ve TCAÖ'den aldıkları ortalama puanlar; sınıf, müfredatta farklılıklara saygıya yeterince yer verilip verilmediğine yönelik görüşler ve müfredatta toplumsal cinsiyete yeterince yer verilip verilmediğine yönelik görüşler değişkenleri açısından alt gruplara göre farklılaşmamaktadır (p>0,05). Katılımcıların aile büyüklüklerine göre FSÖ'den aldıkları ortalama puanlar da farklılaşmamaktadır (p>0,05). Ancak cinsiyet değişkenine göre kadınların FSÖ ve TCAÖ'den aldıkları ortalama puanların erkeklere oranla anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmüştür (p<0,05). Ayrıca aile büyüklük değişkenine göre geniş aile yapısına sahip katılımcıların çekirdek aile yapısına sahip katılımcılara göre toplumsal cinsiyet algısının anlamlı bir şekilde düşük olduğu görülmüştür (p<0,05).

Genel olarak araştırma bulguları; 3. ve 4. sınıf sosyal hizmet lisans öğrencilerinin farklılıklara saygı düzeyi ve toplumsal cinsiyet algısının yüksek olduğunu, farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyet algısı arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bu doğrultuda, elde edilen bulguların literatürde yapılan diğer araştırmalardan yansıyan bulgular etrafında tartışılması önem kazanmaktadır.

TARTIŞMA

346 kişinin katılım gösterdiği araştırmada Farklılıklara Saygı Ölçeği'nde $\bar{x}$ =130,968, Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nde $\bar{x}$ =114,075 olarak tespit edilmiştir. Literatürde Farklılıklara Saygı

Ölçeği'nin kullanıldığı diğer çalışmalar incelendiğinde; Yıldırımçakar (2018) $\bar{x}=96,35$, Baştürk ve Yiğit (2019) sınıf öğretmenleri için $\bar{x}=121,012$, okul öncesi için $\bar{x}=125,353$ sonuçlarına ulaşmıştır. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nin kullanıldığı diğer araştırmalarda; Gönenç ve diğerleri (2018) $\bar{x}=110,60$, Esen ve diğerleri (2017) $\bar{x}=92,45$, İlhan ve diğerleri (2017) $\bar{x}=90$, Özpulat (2017) $\bar{x}=90$, Kul Uçtu ve Karahan (2016) $\bar{x}=90$, Alabaş ve diğerleri (2019) $\bar{x}=93,55$, Bakır ve diğerleri (2019) $\bar{x}=88,30$, Balcı Akpınar ve diğerleri (2019) $\bar{x}=73,52$, Özpulat ve Özvarış (2018) $\bar{x}=98,33$, Keçeci (2018) $\bar{x}=92,179$, Akkoç (2018) $\bar{x}=94,48$, Işık (2018) $\bar{x}=81,45$, Dokudan Dinç (2018) $\bar{x}=91,67$ sonuçlarına ulaşmıştır. Bu veriler doğrultusunda iki ölçek bazında da bu araştırmanın literatürdeki diğer araştırmalara göre daha yüksek ortalama puanlara sahip olduğu görülmüştür.

Toplumdaki engelli, yaşlı, çocuk, mülteci gibi kırılgan pek çok grupta uygulama gerçekleştiren sosyal hizmet uzmanlarından farklılıklara saygı duymaları ve toplumsal cinsiyetin anlamı ile yansımalarının bilincinde olmaları beklenir. Sosyal hizmet mesleğinin insan hakları ve sosyal adaleti temel alan yapısı, mesleki değerleri ile anlayışı düşünüldüğünde bu araştırmada sosyal hizmet bölümünü kendi isteğiyle seçen öğrenci oranının (%83,2) fazla olmasının farklılıklara saygı düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısının yüksek olması ile ilişkisi olduğu tahmin edilmektedir. Yani sosyal hizmetin değerleri konusunda bilgi sahibi olan farklılıklara saygı duyan ve toplumsal cinsiyet algısı yüksek kişiler sosyal hizmet bölümünü tercih etmiş olabilir. Ayrıca yapısı itibarıyla sosyal hizmet bölümü müfredatlarında diğer bölümlere göre farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyet konularına daha fazla yer verildiği için farklılıklara saygı düzeyi ve toplumsal cinsiyet algısı konusundaki bilinç artmış ve yükselmiş olabilir. Staj deneyimleri dolayısıyla öğrencilerin çok sayıda insani farklılığı ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği sorunlarını deneyimlemesinin farklılıklara saygı düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısını artırmış olabileceği düşünülmektedir. Katılımcıların 306'sının (%88,4) aile tipinin çekirdek aile tipi ile 217'sinin (%62,7) ailede yetki ve otorite kullanım şeklinin demokratik aile tipi ile uyumlu olması farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyet algısının yüksek olmasına katkı sağlamış olabilir. Katılımcıların 344'ünün (%99,4) sosyal hizmette farklılıklara saygının önemli olduğunu, 325'inin (%93,9) toplumsal cinsiyet algısının mesleki uygulamayı etkileyeceğini düşünmesinin farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyet konusunda öğrencilerin bilinç ve farkındalıklarının yüksek olduğunu gösterdiği, bu anlamda farklılıklara saygı düzeyi ve toplumsal cinsiyet algısının yüksek çıkmasıyla bu sonuçların da uyumlu olduğu belirtilebilir.

Katılımcıların Farklılıklara Saygı Ölçeği ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldıkları puanlar arasında ,467 pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir ($p>0,01$). Bireylerin biyolojik cinsiyetlerinden farklı olarak toplumsal olarak kurulmuş örümüş rol ve beklentilerle ilişkilendirilen toplumsal cinsiyet ile bunun sonucunda ortaya çıkan eşitsizlikler ve ayrımcılıklar, insanların yaşamlarında ortaya çıkan sosyal farklılıklar içindedir. İnsanlara insan olduğu için değer verme, yeniliklere açık olma, hoşgörülü olma, önyargı ve ayrımcılıktan uzak olma gibi sosyal farklılıklarla ilgili durumların farklılıklara saygı duyma ve toplumsal cinsiyet anlayışına sahip olma ile benzer değerler ve bilinç barındırdığı düşünülmektedir. Sonuç olarak farklılıklara saygı duymayan bir bireyin,

toplumsal cinsiyet algısının yüksek olmasını beklemek zordur. Bu iki durum birbiriyle doğru orantılı ve ilişkilidir.

Kadın katılımcıların farklılıklara saygısı ve toplumsal cinsiyet algısı erkek katılımcılara göre anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Farklılıklara Saygı Ölçeği'nin kullanıldığı araştırmalar incelendiğinde Güven (2012) ile Baştürk ve Yiğit (2019) bu araştırmadaki bulguları destekler nitelikte kadınların erkeklere göre farklılıklara saygısının anlamlı şekilde yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nin kullanıldığı Esen ve diğerleri (2017), İlhan ve diğerleri (2017), Özpulat (2017), Kul Uçtu ve Karahan (2016), Alabaş ve diğerleri (2019), Bakır ve diğerleri (2019), Özpulat ve Özvarış (2018), Akkoç (2018), Dokudan Dinç (2018), Pesen ve diğerleri (2016), Kuluroğlu Sevinç (2019), Arabacıoğlu ve Bağçeli Kahraman (2017), Ünal ve diğerlerinin (2017) araştırmalarında da bu araştırmadakiyle uyumlu bir şekilde kadınların toplumsal cinsiyet algısının erkeklere oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kadınların sosyal yapı içerisinde daha fazla baskı ve ayrımcılığa maruz kaldıkları, bu doğrultuda farklılıklara yönelik erkeklerden daha fazla hoşgörü ve empati geliştirdikleri söylenebilir. Toplumsal cinsiyet sonucu kadın cinsiyetine atfedilen şefkat, merhamet, sadakat, duygusallık gibi rollerin kadınların farklılıklara saygı düzeyinin erkeklere göre yüksek olması ile ilgisi olabileceği düşünülmektedir. Toplumsal cinsiyetin oluşturduğu eşitsizliklerin kadınlara yaşattığı olumsuz etkinin de kadınlarda toplumsal cinsiyet algısının daha fazla olması ile ilgisi olabileceği düşünülmektedir.

Ailesi 1501-3000 TL arasında gelir düzeyine sahip gruptaki öğrencilerin farklılıklara saygısı anlamlı bir şekilde düşüktür. Bireylerin aile gelir düzeyinin yüksek olmasının; eğitim durumu ve sosyoekonomik düzey ile ilişkisi bağlamında farklı yaşam deneyimlerine sahip insanlarla bir araya gelebilme, mesleki yaşamda ve sosyal yaşamda seyahat vb. olanaklar neticesinde farklı kültür ve toplumlarla etkileşime geçip deneyim kazanabilme anlamında farklılıklara saygı düzeylerine etki ettiği düşünülmektedir.

Geniş aile yapısına sahip öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısı anlamlı bir şekilde düşüktür. Kul Uçtu ve Karahan (2016), bu araştırmanın sonucunu destekler nitelikte çekirdek aile yapısına sahip olanların geniş aile yapısına sahip olanlara göre toplumsal cinsiyet algılarının anlamlı derecede yüksek olduğunu tespit etmiştir. Keçeci (2018) benzer şekilde çekirdek aile yapısına sahip olan kadınların toplumsal cinsiyet algılarının, geniş aile yapısına sahip kadınlardan daha olumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır. Gönenç ve diğerleri (2018) ise bu araştırmanın tersine çekirdek aileye sahip olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısının geniş aile yapısına sahip öğrencilere göre anlamlı bir şekilde düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Modern toplumun aile tipi olan çekirdek ailelerde, aile bireyleri arasında iş bölümü ve dayanışma vardır. Eş seçimi, aile etkisi olmadan yapılır. Geniş aileler ise genellikle kırsal ya da geleneksel toplumların bir kurumudur. Geniş ailelerde ilişkiler eşitlikçi değildir. Statü farklılığı önemlidir. Yaşlı gençten, erkek kadından daha üst konumdadır. İş bölümü cinsiyete göre yapılır. Eş seçiminde aile öncü rol üstlenir. Aile içi önemli konularda erkekler ve yaşlılar karar vericidir. Genelde erkek çocuklar babalarının işlerini devam ettirir. Görüldüğü üzere geniş aile

yapısı toplumsal cinsiyetin hissedildiği bir aile tipidir (Karataş, 2001). Bu doğrultuda geniş aile tipine sahip öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısının düşük çıktığı düşünülmektedir.

3 ve daha fazla kardeşi olanların toplumsal cinsiyet algısı anlamlı bir şekilde düşüktür. İlhan ve diğerleri (2017) bu araştırma ile ilişkilendirilecek bir şekilde hanede yaşayan kişi sayısına göre Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği puanlarının ortalamasını istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kardeş ilişkisi çocukların sosyal, duygusal açıdan gelişimlerini etkileyen bir ilişkidir. Kardeş sayısı, kardeşlerin arasındaki yaş farkı, zaman, mekân gibi unsurlar çocukların hayattaki deneyimlerini etkiler. Kardeş sayısı fazla olan çocukların aile içinde roller ile sorumlulukların daha gelenekselleştiği bir ortamda yetişmiş olabileceği bu durumun toplumsal cinsiyet algısına etki edebileceği düşünülmektedir.

Sosyal hizmet bölümünü kendi isteği ile seçmeyenlerin toplumsal cinsiyet algısı anlamlı bir şekilde düşüktür. Sosyal hizmet uzmanlarının, farklı insan gruplarının karşılaştıkları sıkıntılar ile toplumsal anlamdaki eşitsizlik ve ayrımcılıkların insanların yaşamlarına nasıl etki ettiğini anlama becerisine sahip olması gerekmektedir. Bu doğrultuda sosyal hizmet bölümünü bilinçli olarak seçenlerin mesleğin değerleri doğrultusunda farklılıklara saygısı ve toplumsal cinsiyet algısı yüksek olan kişilerden oluştuğu düşünülebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyal hizmet bölümleri mevcut olan ders içeriklerini gözden geçirerek farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyete ne ölçüde yer verildiğini değerlendirebilir. Ayrıca sosyal hizmet bölümü programlarına “Farklılıklara Saygı ve Sosyal Hizmet”, “Toplumsal Cinsiyet ve Sosyal Hizmet” adı altında bu konuların derinlemesine işlendiği ve tartışıldığı dersler eklenebilir. Sosyal hizmet akademisyenleri sosyal hizmet eğitiminde farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyet kazanımının nasıl sağlanacağına yönelik araştırmalar yapmalıdır. Farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyet konusunda eğitim müfredatında başarı sağlamış ülkeler varsa programlarının incelenmesi bunların ülkemiz eğitim sistemine uyarlanması önerilebilir. Bu araştırmalar sonucunda kanıta dayalı olarak en iyi öğrenim yöntemlerinin neler olduğu belirlenip uygulamalar gerçekleştirilebilir. Yurtdışında sosyal hizmette farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyet konularında üretilen yayınlar dilimize çevrilebilir.

Sosyal hizmet eğitim süreci içinde farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyet konularında online forumlar, grup çalışmaları, film analizleri, bu konulara özel broşür-kitap-dergi çalışmaları, yaşantısal deneyime dayalı etkinlikler, atölye çalışmaları, konferanslar ve sempozyumlar gibi farklı öğretim modelleri ve alternatif tekniklere başvurulması değerlendirilmelidir.

Sosyal hizmette cinsiyete göre sosyal hizmet bölümünü tercih eden oranlarında kadınların üstünlüğü göze çarpmaktadır. Mesleği seçen oranında kadınların yüksek olmasının nedenleri, öğrencilerin bölümü tercih sürecinde yaşadığı deneyimler araştırılmalıdır. Bölümler cinsiyet eşitliğini sağlamak için kadın ve erkek öğrencilere eşit sayıda kontenjan açabilir.

Kadın mesleği olarak görülen sosyal hizmet eğitiminde ve mesleğinde kadın olma ile erkek olmanın beraberinde getirdiği deneyimler araştırılmalıdır. Ayrıca meslekte sayıca üstün olmalarına rağmen kadınların üst düzey pozisyonlara ne derece gelebildiği araştırılmalı, karşılaştırmalı analizler yapılmalıdır.

Sosyal hizmet bölümleri buldukları illerdeki üniversiteler ve diğer kurumlarla ortaklık kurup topluma yönelik çalışmalar oluşturarak farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyet konusunda seminerler, toplantılar, çalıştaylar düzenlenmesine öncü olabilir.

Mesleki sivil toplum kuruluşları film analizleri, vaka çalışmaları, sempozyum, özel dergi gibi yollarla farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyet ile ilgili farkındalık artırıcı çalışmalar gerçekleştirebilir.

Sosyal hizmet uzmanları çalıştığı toplumun tarihi ve kültürel yapısı, toplum içerisindeki farklı gruplar, statüler, ayrımcılıklar, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve etkileri gibi konularda bilgisini artırmalı, güncel çalışmaları takip etmelidir. Halihazırda sosyal hizmet uzmanı olarak görev yapan bireylere hizmet içi eğitimlerde farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyetin sosyal hizmet uygulamalarındaki yeri ve önemi aktarılmalıdır. Ayrıca sosyal hizmet uzmanları farkındalık artırıcılar olarak çalıştıkları kurumlarda gerçekleştirecekleri uygulamalarla diğer meslek gruplarını bu konularda bilgilendirebilir.

Sosyal hizmet uzmanları müracaatçıları ile görüşmelerinde kullandığı mesleki dilin cinsiyetçi yapıda olmamasına özen göstermelidir. Benzer şekilde sosyal inceleme raporları toplumsal cinsiyete duyarlı bir dille yazılmalıdır.

Farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyet konusunda yapılacak bundan sonraki araştırmalarda tasarlanmış bir ortam yaratılıp farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyet eğitiminin verildiği sosyal hizmet öğrencilerinden oluşan bir grup ile eğitim verilmeyen bir başka grup arasında karşılaştırma yapılarak ortaya çıkan değişimlerin değerlendirilmesi önerilmektedir. Sosyal hizmette farklılıklara saygı ve toplumsal cinsiyetin etkileri ve yansımalarının daha derin perspektiften incelemesi için ayrıca görüşme, vaka çalışmaları ve gözlemler gibi nitel araştırma yöntemleri de kullanılabilir.

Ülkemizde farklılıklara saygı konusunda yapılan araştırmaların azlığı dikkate alınacak olursa farklılığa saygının değişik konularla ve meslek gruplarıyla ilişkisini aktaran çalışmalar artırılmalıdır.

Küçük yaştan itibaren bireylerde farklılıklara saygı düzeyini ve toplumsal cinsiyet algısını olumlu yönde geliştirmek için her düzeydeki eğitim programlarında konuyla ilgili derslere ve uygulamalara yer verilmesi önerilmektedir.

Üniversiteler çok farklı sosyal, ekonomik ve kültürel çevrelerde yetişmiş bireylerin bir araya geldiği ortamlardır. Üniversiteler bünyesinde öğrenci kulüpleri etkinlikleri, sportif ve sanatsal faaliyetler gibi ortamların oluşması öğrencilerin farklı insan gruplarıyla etkileşime girmesini ve farklılıklara saygı düzeyinin yükselmesini sağlayabilir.

Sosyal hizmet kurumları, politikaları ve uygulamalarının toplumdaki farklı deneyimlere sahip gruplara ne ölçüde hizmet ettiğini gözden geçirmelidir. Ayrıca bu politika ve uygulamalarının toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetken bir yapıya sahip olup olmadığı değerlendirilmelidir.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Araştırma için Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 21.11.2018 toplantı tarih ve 98 karar no ile izin alınmıştır. Araştırmada gönüllülük esası dikkate alındığından katılımcılardan "Gönüllü Katılım Formu" toplanmıştır.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Araştırma 1. yazarın yüksek lisans tezinin bir bölümünden oluşmaktadır. 2. yazar tez danışmanı olarak araştırma sürecinde yer almıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Akçay, S. ve Başer, D. (2018). Toplumsal cinsiyet ve sosyal hizmet dersinin sosyal hizmet öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısına etkisi. Yamaner, F. ve Eyüboğlu, E. (Editör). *İnsan Toplum ve Spor Bilimleri Araştırma Örnekleri*, 1.Baskı. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Akkoç, E. (2018). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı ve etkileyen faktörlerin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Sanko Üniversitesi, Gaziantep.
- Alabaş, R, Akyüz, Hİ ve Kamer, ST. (2019). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarının belirlenmesi, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(44), 429-448.
- Altınova, HH. ve Duyan, V. (2013). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 9-22.
- Anand, M. (2009) Gender in social work education and practice in india, *Social Work Education*, 28(1), 96-105.
- Arabacıoğlu, B. ve Bağçeli Kahraman, P. (2017). The relation between the gender stereotypes of children and the gender perceptions of their parents, *Current Research in Education*, 3(3), 95-104.
- Bakır, N., Irmak Vural, P. ve Demir, C. (2019). Üniversite öğrencilerinin cinsel eğitime yönelik tutumları ve toplumsal cinsiyet algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi, *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 3(5), 119-128.
- Balcı Akpınar, R., Küçükoğlu, S., Ejder Apay, S., Karaca, N. ve Balcı, A. (2019). Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları toplumsal cinsiyet algıları şiddet eğilimleri ve şiddetle karşılaşma durumları, *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 62, 409-430.
- Baştürk, A. ve Yiğit. N. (2019). Temel eğitim bölümü öğretmen adaylarının farklılıklara saygı düzeylerinin belirlenmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(4), 888-900.
- Büyüköztürk, S. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 22. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Davis, TS. (2009). Diversity practice in social work: examining theory in practice, *Journal of Ethnic*

And Cultural Diversity in Social Work, 18(1-2), 40–69.

- Dokudan Dinç, EY. (2018). İstanbul'da bir ilçede toplumsal cinsiyet algısının araştırılması (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Esen, E., Soylu, Y., Siyez, DM. ve Demirgürz, G. (2017) Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algısının toplumsal cinsiyet rolü ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 46-43.
- Gönenç, İM., Topuz, Ş., Sezer, NY., Yılmaz, S. ve Duman, NB. (2018). Toplumsal cinsiyet dersinin toplumsal cinsiyet algısına etkisi, *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 22-29.
- Güven, E. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarının farklılıklara saygı düzeyleri ile özerklik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Hicks, S. (2015). Social work and gender: an argument for practical accaounts, *Qualitative Social Work*, 14(4), 471-487.
- IFSW (2014). <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/> Erişim Tarihi: 23.01.2022.
- Işık, M. (2018). Sosyal medya kullanıcılarında nesneleştirme toplumsal cinsiyet algısı ve kişilik faktörleri arasındaki değişkenlerin incelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi), Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- İlhan, MN., Uğraş Dikmen, A. ve Ak, N. (2017). Evaluation of the gender perception, *International Journal of Social And Humanities Sciences*, 1(2), 108-121.
- Karasar N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 26. Baskı, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Karataş, K. (2001). Toplumsal değişme ve aile, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 12(2), 89-98.
- Keçeci, B. (2018). Kadınların psikolojik istismar profillerinin toplumsal cinsiyet algıları ve spiritüel iyi oluşları açısından incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Knight, C. (1991). Gender-sensitive curricula in social work education: a national study, *Journal of Social Work Education*, 27(2), 145–155.
- Kul Uçtu, A. ve Karahan, N. (2016). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin cinsiyet rolleri, toplumsal cinsiyet algısı ve şiddet eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırması Dergisi*, 5(8), 2882-2905.
- Kuluroğlu Sevinç, M. (2019). Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algısı (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- National Association Of Social Workers. (2015). Standard and indicators for cultural competence in social work practice, erişim adresi: <https://www.socialworkers.org/LinkClick.aspx?fileticket=7dVckZAYUmk%3d&portalid=0>
- Öksüz, Y. ve Güven, E. (2012) Farklılıklara saygı ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *International Journal Of Social Science*, 5(5), 457-473.

- Özgür, Ö. (2010). Çokkültürcü sosyal hizmet: eleştirel bir bakış, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(2): 89-104.
- Özpulat, F. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin şiddet eğilimleri ile toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişki, *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(2), 151-161.
- Özpulat, F. ve Özvarış, ŞB. (2018). Akşehir sağlık yüksekokulu öğrencilerinin özyeterlilik düzeyleri ve toplumsal cinsiyet algılarının belirlenmesi, *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 28(2), 98-107.
- Pease, B. (2011). Men in social work: challenging or reproducing an unequal gender regime?, *Affilia*, 26(4), 406–418.
- Pesen, A., Kara, İ., Kale, M. ve Abbak, BS. (2016). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı ile çatışma ve şiddete ilişkin farkındalık düzeylerinin incelenmesi, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 325-340.
- Rankapo, MJ., Hwedie-Osei, K. (2010). Globalization and culturally relevant social work: African perspectives on indigenization, *International Social Work*, 54(1), 137-147.
- Rengi, O. ve Polat, S. (2014). Sınıf öğretmenlerinin kültürel farklılık algıları ve kültürlerarası duyarlılıkları, *Zeitschrift Für die Welt der Türken*, 6(3), 135-156.
- SHUDER Genel Merkezi-SHUDER. (2004). Sosyal Hizmet Mesleğinin Etik İlkeleri ve Sorumlulukları (2.Baskı), Ankara, SHUDER Yay.
- Segev, E. ve Lander A. (2018). The gender-related experience of frontline israeli male social workers, *Journal of Social Work*, 0(0), 1-16.
- Şaşman Kaylı, D. (2016). Türkiye’de sosyal hizmetin toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilişkisi, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 45, 135-142.
- Thompson, N. (2013). *Kuram ve Uygulamada Sosyal Hizmeti Anlamak*, 1. Baskı, Ankara: Dipnot Yayınevi.
- Tunç, M. (2013). Feminist grup çalışması: temeli, kapsamı ve süreci, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 209-229.
- Ünal, F., Tarhan, S. ve Çürükvelioğlu Köksal, E. (2017). Toplumsal cinsiyet algısını yordamada cinsiyet, sınıf, bölüm ve toplumsal cinsiyet oluşumunun rolü, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 227-236.
- Yıldırımçakar, A. (2018). İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin informal ilişki düzeyleri ile farklılıklara saygı düzeyleri arasındaki ilişki (Yayımlanmamış yüksek Lisans tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Zastrow C. ve Kirst-Ashman, KK. (2014). *İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre*, Ankara: Nika Yayınevi.

